

**Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури**

СИЛАБУС

**вибіркової навчальної дисципліни
«Естетика прикордоння (література і театр)»
підготовки аспірантів
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-наукової програми «Мова,
література і фольклор пограниччя»**

ЛУЦЬК-2022

©Бортнік Ж.І., 2022

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Естетика прикордоння (література і театр)», галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія» за освітньо-науковою програмою «Мова, література і фольклор пограниччя»

Розробник: Бортнік Жанна Іванівна, доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат філологічних наук, доцент.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Естетика прикордоння (література і театр)» затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури

Протокол № 2 від 14 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри

Романов С.М.

Гарант освітньо-наукової програми (Моклиця М.В.)

I. Опис навчальної дисципліни «Естетика прикордоння (література і театр)»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова, література і фольклор пограниччя третій (освітньо-науковий) рівень	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 120/ 4		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр <u> 3 </u>
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 14 год. Лабораторні <u> </u> год. Індивідуальні <u> </u> год.
ІНДЗ: €		Самостійна робота 88 год.
	Консультації 8 год.	
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

Бортнік Жанна Іванівна
 Науковий ступінь: кандидат філологічних наук
 Вчене звання: доцент
 Посада: доцент, докторант кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури ВНУ ім. Лесі Українки
 Контактна інформація bortnikzhanna@ukr.net, тел. 0987135077
 Дні занять. Розклад за покликанням: http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700&fbclid=IwAR0TsNteJrUrwrFOJZ9MP1MoNxWj_x80ekrLzGpXY2BSL_FpbNwNUaApwzKw

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Естетика прикордоння (література і театр)» складено для студентів галузі знань 03 «Гуманітарні науки» 035 Філологія «Мова, література і фольклор пограниччя» третього (освітньо-наукового) рівня. Предметом курсу є естетика прикордоння в сучасних українських драматургічних та театральних практиках.

2. **Пререквізити:** курси з української та зарубіжної, теорії літератури, порівняльного літературознавства. **Постреквізити:** курс є складником курсу з літератури та літературознавства для подальшого розвитку навичок аналізу та критичного мислення у всіх галузях знань.

3. **Мета і завдання навчальної дисципліни** – дати можливість здобувачам відкрити для себе значний обсяг художніх творів сучасних українських драматургів та розглянути їх крізь призму естетики прикордоння, розглянути театральні інтерпретації української класики, зреалізовані мовою театру, а також зробити спробу зрозуміти

естетику сучасного українського експериментального театру на лімінальному етапі розвитку драматургії. Дисципліна має на меті відкрити здобувачам специфіку сучасного українського мистецтва, а зокрема новітню драму та театр, інтерпретувати театральні вистави з точки зору пошуку мистецьких відповідників писаному слову на сцені. Курс дає можливість усвідомити особливості сучасного простору української культури – фронтірної, «транзитної», лімінальної та постлімінальної тощо.

Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати комплексні філологічні та освітньо-педагогічні завдання в процесі викладання філологічних дисциплін у навчальних закладах III-IV рівня акредитації; здатність провадити науково-методичні дослідження філологічного спрямування.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;</p> <p>ЗК 2. Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;</p> <p>ЗК 3. Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.</p> <p>ЗК 4. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного світогляду на основі абстрактного мислення, критичного аналізу, оцінки, синтезу і генерування нових та складних ідей.</p> <p>ЗК 5. Здатність вільно оперувати абстрактними категоріями, логічно і водночас нестандартно мислити при вирішенні професійних проблем.</p> <p>ЗК 6. Вміння фахово-коректно, на засадах академічної доброчесності, провадити наукове дослідження.</p> <p>ЗК 7. Здатність здійснювати в процесі наукового дослідження пошук легітимних джерел, опрацьовувати великі обсяги інформації, диференціювати джерела, залучати найбільш необхідні для вирішення поставленої мети фахових праць.</p> <p>ЗК 8. Вміння інтегрувати напрацювання національної науки у світовий науковий простір, використовувати у науковій діяльності ресурси</p>

	<p>наукометричних баз та надбання національної науки.</p> <p>ЗК 9. Здатність комунікувати з науковцями різних галузей знань, вирішувати завдання, які вимагають залучення ідей із суміжних чи віддалених галузей сучасної науки.</p> <p>ЗК 10. Здатність керувати науковими програмами та проєктами, вміння працювати індивідуально і колективно над вирішенням складних наукових завдань.</p> <p>ЗК 11. Здатність дотримуватися етичних норм поведінки у науковій діяльності, бути критичним і самокритичним, діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 12. Здатність комунікувати із представниками різних наукових сфер, аргументовано відстоювати власну позицію.</p>
<p>Фахові компетентності (ФК)</p>	<p>ФК 1. Вміння на високому рівні, з опертям на досягнення сучасної науки, виконувати оригінальне наукове дослідження у філологічній галузі.</p> <p>ФК 2. Здатність розширювати і використовувати категоріальний апарат філологічної науки для ефективного вирішення нових наукових завдань.</p> <p>ФК 3. Вміння обрати найбільш ефективні методи дослідження для поставленої мети, на основі знань сучасної методології.</p> <p>ФК 4. Здатність формувати свій науковий імідж в процесі саморозвитку, виробляти потребу бути в епіцентрі філологічної науки.</p> <p>ФК 5. Здатність критично і самокритично мислити в процесі рецепції, інтерпретації та аналізу літературних текстів.</p> <p>ФК 6. Здатність стежити за сучасним літературним процесом, виділяти синхронічні взаємодії і діахронічні дискурси.</p> <p>ФК 7. Вміння розглядати відомі явища під новим кутом зору, виділяти фрагменти, важливі для розвитку української філології, бачити закономірності взаємодії центру і периферії у явищах культури, виділяти лімінальні дискурси.</p> <p>ФК 8. Вміння творчо застосовувати педагогіку і психологію вищої школи у викладанні філологічних дисциплін.</p>
<p>7 – Програмні результати навчання</p>	
<p>ПРН 1. Обирати необхідну для здійснення наукового дослідження методологію, орієнтуючись на останні досягнення світової науки.</p> <p>ПРН 2. Планувати і виконувати актуальні для науки, прикладні та фундаментальні дослідження, фактичний і теоретичний матеріал підпорядковувати меті, аргументувати послідовність виконання, робити обґрунтовані висновки, захищати результати на різних рівнях апробації.</p> <p>ПРН 3. Свідомо формувати власну картину світу на основі сучасного гуманітарного світогляду, бути відкритим до новацій та ідей, які продукують науковці різних гуманітарних наук, вміти їх проєктувати на потреби філологічної галузі.</p> <p>ПРН 4. Розуміти зв'язок усіх філологічних дисциплін, специфіку і необхідність вузької спеціалізації, взаємодію регіональної, національної, світової філології, місце у загальному науковому пошуку літературознавчого дослідження.</p> <p>ПРН 5. Опанувати сучасну методологію гуманітарних наук, обрати і оволодіти для практичного застосування методами, найбільш ефективними в роботі з літературними текстами, напрацювати комплексний метод філологічно-літературознавчого аналізу</p>	

тексту.

ПРН 6. Вміти обирати найбільш актуальні теми для літературознавчого дослідження, поєднувати загальні потреби галузі зі своїми власними науковими інтересами.

ПРН 7. Концептуалізувати літературознавчий словник: вміти простежити дискурси кожного з ключових понять наукового проекту.

ПРН 8. Вільно володіти жанрами, необхідними для апробації наукової продукції і її використання у викладацькій роботі: тези доповіді, матеріали конференції, науково-популярна або академічна стаття, розділ монографії, монографія, посібник, тощо.

ПРН 9. Вільно володіти ресурсами бібліотек, користуватися паперовими, електронними носіями, інтернет-ресурсами з одночасним вмінням критично сприймати сумнівну інформацію, недостатньо достовірні джерела.

ПРН 10. Усвідомлено уникати прямого чи прихованого плагиату; вміти чітко і коректно формулювати висновки науковців, на ідеї і концепції яких спирається власне дослідження; переконливо й органічно вводити цитату у власний мовленнєвий потік.

ПРН 11. Вдосконалювати знання української мови, формувати свій стиль наукового викладу, в якому поєднується багатий словник спеціальних наукових термінів і здатність чітко формулювати думку, знаходити креативні і переконливі висловлювання для передачі своїх знань.

ПРН 12. Розвивати читацький кругозір: поповнювати ерудицію, рецепцію класики поєднувати з інтересом до сучасного літературного процесу (регіонального, національного і світового). У процесі рецепції вміти розмежовувати інтерпретацію й аналіз, володіти жанром критичного есе при оцінюванні текстів сучасної літератури.

ПРН 13. Активно використовувати у науковій діяльності і її популяризації знання іноземної мови, стежити за новинками світового літературознавства, залучати неперекладені тексти у власне наукове дослідження.

ПРН 14. Вміти вести науковий діалог або дискусію, шліфувати вміння чути опонента і аргументовано відстоювати власну позицію, чітко формулювати суть розбіжності у поглядах.

ПРН 15. Поповнювати тезаурус філософськими і психологічними концептами, активно залучати до літературознавчого дослідження праці класиків філософії і психології, не лише в якості теоретичної чи методологічної бази, а й для розширення власного гуманітарного світогляду, усвідомлення особливостей творчого процесу науковця.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Консульт.	Форма контр./ Бали
Тема 1. Естетика прикордоння: теоретичний аспект. Лімінальні студії, трансгресія і фронтір у сучасних літературознавчих розвідках	22	2		18	2	Т. 10 б.

Тема 2. Сучасна українська драматургія і театр. Етапи сепарації, лімінальності та інкорпорації в сучасній українській драматургії	28	2	4	20	2	ІНДЗ 30 б.
Тема 3. Особливості сучасної української драматургії і театру в контексті естетики прикордоння	42	4	6	30	2	Аналіз твору 30 б.
Тема 4. Українська та світова літературна класика в сучасній театральній рецепції: проблеми інтерпретації	28	2	4	20	2	ІРС 30 б.
Всього	120	10	14	88	8	100 б.

*Форма контролю: УВ – усна відповідь, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання:

№ з/п	Тема, зміст роботи	Кількість годин
Тема 1. Естетика прикордоння: теоретичний аспект. Лімінальні студії, трансгресія і фронтір у сучасних літературознавчих розвідках		
1	<p>Самостійна робота № 1. Лімінальні студії, трансгресія і фронтір у сучасних літературознавчих розвідках</p> <p>1. Ознайомитися з працями А. ван Геннепа «Обряди переходу» та В. Тернера «Символ і ритуал». Яке значення дослідники вкладають у поняття «обряди переходу», «етапи переходу» («сепарація, «лімінальний етап», «інкорпорація»), властивості лімінальності в опозиції до властивостей статусної системи.</p> <p>2. Поняття «трансгресія» та «фронтір» в українських літературознавчих дослідженнях: І. Кропивко «Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір)», І. Чорновол «Компоративні фронтіри. Світовий і вітчизняний вимір»</p>	18
Тема 2. Сучасна українська драматургія і театр. Етапи сепарації, лімінальності та інкорпорації в сучасній українській драматургії		
	<p>Самостійна робота № 2. Сучасна українська драма на лімінальному етапі розвитку</p> <p>1. «Тиждень актуальної п’єси». «Театр драматургів»: імена і твори.</p> <p>2. Аналіз однієї з п’єс сучасних українських драматургів (на вибір) https://ukrdramahub.blogspot.com/ :</p> <p>П. Армяновський «Спецоперація», Н. Блок «Вибухівка», «Як я закохалась в Покемона», А. Бондаренко «Десафінадо», Н. Ворожбит «Зернохочище», «Демони», «Саша, винеси сміття» О. Гапєєва «Говори мені тільки хороші речі», І. Гарець «Тунелекопальна машина», Ю. Гончар «Читери», О. Гриценко «Саньок», «Дон Жуан із Жашкова» Д. та Я. Гуменні «Ополченці» Я. Верещак «Хованка»</p>	10

	<p>С. Жадан «Хлібне перемир'я» Н. Захоженко «Сім перших робіт Аліни», «COPS versus SNAILS» Н. Ігнатєва «Звір» О. Ірванець «Recording» Т. Киценко «Жінки та снайпер», «Білохалатність», «Пеніта ля трагедія» А. Косодій «Timetraveller`s guide to Donbas», «Що таке єврейська музика» М. Курочкін «Лавра», «Толік-молочар» Л. Лягушонкова В. Маковій «Буна» О. Мацюпа «Екологічна балада», «Час пілатесу» Є. Марковський «Качконіс» О. Михайлов «Сни в невагомості» Неда Неждана «Голос тихої безодні» І. Носовський «Живуть же люди» К. Пенькова «Бути майстром», «Свинина» П. Положенцева «Не обговорюється. і крапка», М. Смілянець «Молитва за Елвіса», «Собача будка» О. Савченко «Коли ми курили космос», «Скопці бажають познайомитися» О. Танюк «Безодня кличе безодню» Л. Тимошенко «П'ять пісень Полісся» В. Ченський «Свіжа кров», «Лабрадор»</p>	
	<p align="center">Самостійна робота № 3. Етапи інкорпорації в сучасній українській драматургії: воєнна драма</p> <p>1. Художні особливості сучасної української п'єси про російсько-українську війну: естетика прикордоння як виклик для ідентичності (п'єса на вибір з сайтів: https://ukrdramahub.blogspot.com/p/24-2020.html https://paradefest.com.ua/anthology24/)</p>	10
Тема 3. Особливості сучасного української драми і театру в контексті межової естетики		
	<p align="center">Самостійна робота № 4-6. Рефлексія кордону в сучасній українській драмі і театрі</p> <p>1. Н. Ворожбит «Погані дороги» і П. Ар'є «На початку і наприкінці часів»: фронтір і трансгресія. 2. Кордони і тілесність в драматургії Н.Блок. Інтермедіальний аналіз п'єси Н. Блок «Крізь шкіру» та вистави-читання «Крізь шкіру»: https://www.youtube.com/watch?v=aGHV-bTycW8 3. Карнавальна деконструкція в драматургії В. Ченського і Лени Лягушонкової та К. Пенькової («Чума» (К. Пенькова), «Фернан Кортес та інші» та ін.) 4. Кордони реальні, умовні і уявні в драмі С. Жадана «Хлібне перемир'я». Втілення межової естетики у спектаклі: https://www.youtube.com/watch?v=A2HJoiMdBWs 5. Лімінальна свідомість сучасного українського драматурга: режисер, актор, перформер, драматург, активіст. 6. Текстова фрагментарність як вияв фронтірної естетики. 7. Театр «ГарМІДер» у творчій рефлексії кордону і межі. Україна і Польща у творчості колективу.</p>	30

	Постдокументалізм в драматургічній проєкції сучасної української драми і театру	
Тема 4. Українська та світова літературна класика в сучасній театральній рецепції: проблеми інтерпретації		
	Самостійна робота № 7. Сучасна театральна інтерпретація української і світової класики 1. Критичний кемп як спроба деконструкції національних наративів в українському театрі («Енеїда», «Кайдашева сім'я», драми Лесі Українки тощо). 2. Аналіз однієї з постановок за творами української класики.	20
Разом		88

IV. Політика оцінювання

Аудиторна робота – підсумок самостійної. Кожна із форм роботи виявляє знання і вміння їх застосувати на практиці. Індивідуальна робота – обов'язково творча. Терміни складання – індивідуальні.

Аспірант має можливість формувати власний алгоритм здобування необхідної кількості балів, з огляду на можливості, обставини, характер, тощо.

Недопустима жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування і под.). За таких дій – адекватна реакція відповідно до таких нормативних документів:

- [«Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату»](#);
- [«Кодекс академічної доброчесності»](#).

Аспірантам зараховуються результати навчання, здобуті в процесі неформальної та інформальної освіти. Докладнішу інформацію можна отримати за покликанням: [«ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті»](#).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік усної форми за темами лекційного й практичного курсу, для додаткових балів – ІТЗ на зазначені теми.

VI. Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
-----------------------	----------------------------

90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси *(рекомендована література (основна, додаткова, Інтернет-ресурси) та інші джерела).*

Основна

1. Васильєв Є. Сучасна драматургія: жанрові трансформації, модифікації, новації : монографія. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2017. 532 с.
2. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
3. Кропивко І. В. Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтир) : монографія. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2019. 520 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова, О. Бойченка та ін. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
5. Паві П. Словник театру; пер. М. Якуб'як; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Факультет культури і мистецтв. Кафедра театрознавства та акторської майстерності. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 640 с.
6. Genep A. Van. The Rites of Passage. Chicago: University of Chicago Press. 1960. 198 p.
7. Lehmann H.-Th. Postdramatisches Theater / Hans-Thies Lehmann. Frankfurt na. Main: Verlag der Autoren. 2001. 510 s.
8. Turner V. Liminal to Liminoid in Play, Flow, and Ritual: an essay in comparative symbology. URL: https://scholarship.rice.edu/bitstream/handle/1911/63159/article_rip603_part4.pdf?sequence=1
9. Turner V. The Ritual Process: Structure and Anti-Structure. Ithaca, New York : Cornell Paperbacks Cornell University Press. 222 p. URL : https://monoskop.org/images/9/90/Turner_Victor_The_Ritual_Process_Structure_and_Anti-Structure.pdf (дата звернення: 20.05.2022)

Додаткова

10. Агеева В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ : Факт, 2003. 320 с.
11. Баррі П. Феміністична критика. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. Київ : Смолоскип, 2008. С. 144–162
12. Біловус Л. Теорія інтертекстуальності: Становлення понять, тлумачення термінів, систематика. Терн. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль : Видавець Стародубець, 2003. 36 с.
13. Брокетт О., Гілді Ф. Історія театру. Львів : Літопис, 2014. 730 с.

14. Бортнік Ж. Екзистенційні питання про кордон, межу і тушковану капусту. URL : <https://hromadske.volyn.ua/ekzystentsijni-pytannya-pro-kordon-mezhu-i-tushkovanu-kapustu/>
15. Бортнік Ж. І. Сучасна монодрама як культурно-історичний феномен: генеза, поетика, рецепція : дис. ... канд. філол. наук. Чернівці, 2016. 229 с.
16. Вісич О. Метадрама : теорія і репрезентація в українській літературі. Луцьк. Вежа, 2018. 340 с.
17. Геннеп Ван. А. Обряди переходу. Москва : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1999. 198 с.
18. Горбунова Л. Лімінальність як концепт філософії (до обґрунтування трансформативного навчання). *Філософія освіти*. № 2. 2015. С. 65–94.
19. Гундорова Т. Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на Сході Європи URL: <http://uamoderna.com/md/hundorova-postkolonial-novel-generational-trauma>
20. Залеська Онішкевич Л. Текст і гра. Модерна українська драма. Нью-Йорк; Львів: Літопис, 2009. 472 с.
21. Зборовська Н. Жіноча сповідь на тлі чоловічого «герметизму». *Слово і Час*. 1996. Ч. 8–9. Ч. 2. 2004.
22. Зборовська Н.В. Психологія і літературознавство: посібник. Київ, 2003. 392 с.
23. Література. Теорія. Методологія. Пер. з польськ. С. Яковенка; упорядкув. і ред. Д. Уліцької. 2-ге вид. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 543 с.
24. Моклиця М. Вступ до літературознавства. Посібник для студентів. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 415 с.
25. Нестелєєв М. А. На межі. Суїцидальний дискурс українського модернізму: монографія. Київ : Академвидав, 2013. 256 с.
26. Павлишин М. Постколоніальна критика і теорія. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.. За ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис. 1996. С. 531–535.
27. Порівняльне літературознавство: підруч. В. Будний, М. Ільницький. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
28. Постколоніалізм. Генерації. Культура. за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк. Київ : Лауріс, 2016. 336 с.
29. Пухонська О. Травматична пам'ять і національна ідентичність: посттоталітарна версія взаємовпливу (на прикладі сучасної української літератури). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції* : зб. наук. праць (філологічні науки). № 7. 2016. С. 107–111.
30. Синявська Л. Українська драматургія кінця ХІХ – початку ХХ століття: комунікативні стратегії. Одеса : КП ОМД, 2019. 304 с
31. Суковата В. А. Квір-теорія: соціокультурні підґрунтя виникнення й термінологічні дискурси. *Культура України*. 2011. Вип. 33. С. 83–92.
32. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія. За заг. ред. Дмитра Наливайка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 487 с.
33. Тэрнер В. Символ и ритуал. Москва : Наука, 1983. 277 с.
34. Федунь О. Постколоніальна критика в українському літературознавстві. О. Федунь. *Слово і час*. 2005. № 10. С. 10–13.
35. Фишер-Лихте Э. Эстетика перформативности. Москва: Международное театральное агентство “Play&Play”; Издательство “Канон+”, 2015. 376 с.
36. Фрай Н. Архетипний аналіз: теорія мітів. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.. за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 2001. С. 142–172.
37. Чорновол І. Компоративні фронтери. Світовий і вітчизняний вимір. Львів : Видавництво «Часопис «Критика»», 2015. 374 с.

Інформаційні ресурси

<https://ukrdramahub.blogspot.com/>

<https://ukrdramahub.blogspot.com/p/24-2020.html>

<https://paradefest.com.ua/anthology24/>